

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสถานะเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันที่มีอัตราการแข่งขันสูง ทรัพย์สินทางปัญญาได้ทวีความสำคัญและเป็นตัวสะท้อนถึงมูลค่าสินทรัพย์และสถานะขององค์กรธุรกิจ เนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) เป็นผลมาจากความคิดสร้างสรรค์อันเกิดจากสติปัญญาของมนุษย์ ทรัพย์สินทางปัญญาจึงมีคุณค่าและมีประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจโลก อาจกล่าวได้ว่าธุรกิจบางประเภท เช่น ธุรกิจเกี่ยวกับการส่งออก ในปัจจุบันเป็นธุรกิจที่มีการแข่งขันกัน โดยการใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นตัวสร้างมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะการได้ครอบครองและเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ จึงถือได้ว่ามีความสำคัญมาก เพราะนั่นหมายถึงความได้เปรียบและการครอบครองตลาดสินค้า ลิขสิทธิ์ถือได้ว่าเป็นตัวเพิ่มมูลค่าและเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งของเจ้าของลิขสิทธิ์ แต่การประกอบธุรกิจซึ่งจำเป็นต้องใช้เงินทุนในการผลักดันให้องค์กรมีความก้าวหน้า การขอสินเชื่อเพื่อจัดหาเงินทุนมาใช้ในการประกอบธุรกิจจึงมีความสำคัญมาก ปัจจัยที่สำคัญในการพิจารณาให้สินเชื่อ นอกเหนือจากความสามารถในการชำระหนี้ของผู้ประกอบการแล้ว ยังต้องพิจารณาทรัพย์สินที่ใช้เป็นหลักประกันในการชำระหนี้ด้วย เพราะหลักประกันสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้รับหลักประกันให้สินเชื่อ เนื่องจากผู้ประกอบการผิคนัดชำระหนี้สามารถบังคับชำระหนี้ได้จากทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน

การประกันการชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มี 3 รูปแบบ คือ การค้ำประกัน การจำนอง และการจำนำ การค้ำประกันเป็นการประกันการชำระหนี้ด้วยบุคคลนั้น ซึ่งพิจารณาความสามารถในการชำระหนี้จากตัวผู้ค้ำประกัน ไม่มีความแน่นอนว่าเมื่อลูกหนี้ผิคนัดชำระหนี้แล้ว ผู้ค้ำประกันจะมีทรัพย์สินให้เจ้าหนี้บังคับชำระหนี้แทนลูกหนี้ได้ และเป็นการบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สิน โดยทั่วไปของผู้ค้ำประกัน ซึ่งเจ้าหนี้ไม่มีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินอย่างเช่นจำนอง สำหรับการจำนองเป็นกรณีที่ผู้จำนองเอาทรัพย์สินไปตราไว้แก่ผู้รับจำนองเพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ โดยไม่ต้องมีการส่งมอบการครอบครองทรัพย์สินที่ใช้เป็นเป็นหลักประกันให้แก่ผู้รับจำนอง กรณีนี้ทำให้เจ้าหนี้มีความเชื่อมั่นว่าหากลูกหนี้ผิคนัดชำระหนี้ เจ้าหนี้ก็ยังมีหลักประกันในการบังคับชำระหนี้อยู่ โดยเป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้สามัญ แต่ทรัพย์สินที่สามารถนำไปจำนองได้ก็จำกัดเฉพาะอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ที่มีการจดทะเบียนบางประเภทเท่านั้น

ส่วนกรณีจำนำ เป็นกรณีที่มีผู้จำนำส่งมอบสังหาริมทรัพย์เป็นประกันการชำระหนี้ โดยต้องส่งมอบสังหาริมทรัพย์ เช่น แหวนเพชร ที่ลูกหนี้ประสงค์จะนำไปเป็นหลักประกันให้แก่ผู้จำนำด้วย แต่ยังคงมีทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจอีกหลายประเภทที่ผู้ประกอบการไม่สามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ในการขอสินเชื่อเพื่อหาเงินทุนมาใช้ในการประกอบธุรกิจได้ เช่น สิทธิต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจ หรือทรัพย์สินทางปัญญาประเภทต่าง ๆ ซึ่งข้อจำกัดเช่นนี้ ทำให้ผู้ประกอบการที่จะขอสินเชื่อพยายามหาแนวทางแก้ปัญหาในการนำทรัพย์สินที่ไม่สามารถใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้โดยการจำนองและการจำนำ โดยการทำสัญญาในลักษณะพิเศษเพื่อรองรับความต้องการในทางธุรกิจ

อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการและผู้ให้สินเชื่อยังคงไม่มั่นใจว่าสัญญาดังกล่าวจะมีผลบังคับได้ตามกฎหมายหรือไม่ และสามารถยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้เจ้าหนี้อื่นๆ ของลูกหนี้ได้หรือไม่เพียงใด การที่กฎหมายมีข้อจำกัดในการสร้างหลักประกันการชำระหนี้และไม่มีบทบัญญัติรองรับในเรื่องดังกล่าวชัดเจนย่อมมีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในการลงทุนของนักลงทุนชาวไทยและชาวต่างชาติ

ลิขสิทธิ์ซึ่งถือเป็นทรัพย์สินทางปัญญาชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญต่อองค์การธุรกิจและผู้ประกอบการที่ครอบครอง เนื่องจากลิขสิทธิ์เป็นสิทธิของผู้ประกอบการในการแข่งขันทางธุรกิจและยังเป็นการครอบครองตลาดสินค้าและบริการของผู้ได้รับลิขสิทธิ์ในสินค้าประเภทนั้น ลิขสิทธิ์จึงควรจะนำมาใช้เป็นหลักประกันในการชำระหนี้ได้ เพราะจะเป็นการส่งเสริมการขยายตัวขององค์การธุรกิจและยังช่วยสนับสนุนให้เกิดความกระตือรือร้นในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เพื่อที่จะได้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ แต่ด้วยเหตุผลที่กฎหมายเกี่ยวกับหลักประกันการชำระหนี้ของประเทศไทยยังไม่มีรองรับในเรื่องนี้ไว้โดยชัดเจน รวมถึงพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ซึ่งกฎหมายเกี่ยวกับลิขสิทธิ์โดยเฉพาะก็มีบทบัญญัติมาตราใดกล่าวถึงเรื่องการนำลิขสิทธิ์มาใช้เป็นหลักประกันในการชำระหนี้เอาไว้ ประกอบกับลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีลักษณะแตกต่างจากทรัพย์สิน โดยทั่วไป จึงเกิดปัญหาเรื่องการปรับใช้กฎหมายและอุปสรรคในการนำเอาเรื่องลิขสิทธิ์มาใช้เป็นหลักประกันในการชำระหนี้ ส่งผลให้การนำลิขสิทธิ์มาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ในประเทศไทยจึงไม่เป็นที่ยอมรับอย่างที่ดีควรจะเป็น

จากสภาพดังกล่าวผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาแนวคิดและหลักการทางกฎหมายของประเทศไทยและของต่างประเทศเกี่ยวกับการนำลิขสิทธิ์มาใช้เป็นหลักประกันในการชำระหนี้ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมายและแสวงหาแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายให้มีความทันสมัยและรองรับการพัฒนาของทรัพย์สินทางปัญญาและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของสังคมในปัจจุบัน

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- (1) เพื่อศึกษาแนวความคิด วิวัฒนาการ ตลอดจนหลักการสำคัญของการประกันการชำระหนี้และกฎหมายลิขสิทธิ์ รวมถึงแนวความคิดของการนำลิขสิทธิ์มาเป็นหลักประกันการชำระหนี้
- (2) เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการนำลิขสิทธิ์มาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และกฎหมายของประเทศไทย
- (3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศที่เกี่ยวกับการนำลิขสิทธิ์มาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ และนำไปสู่แนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่องของการนำลิขสิทธิ์มาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

1.3 สมมติฐานการศึกษา

ลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีคุณค่าและมีคุณสมบัติที่อาจนำมาใช้เป็นหลักประกันในการชำระหนี้ได้ แต่ด้วยลักษณะเฉพาะแตกต่างจากทรัพย์สินทั่วไปจึงไม่อาจนำบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อาทิเช่น การค้ำประกัน การจำนอง การจำนำ มาใช้บังคับได้ ประกอบพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ไม่มีบทบัญญัติรองรับไว้ในเรื่องนี้โดยเฉพาะ ส่งผลให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการใช้ลิขสิทธิ์เป็นหลักประกันในการชำระหนี้ จึงจำเป็นต้องหาหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ลิขสิทธิ์มาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ เพื่อสร้างมาตรการเกี่ยวกับหลักประกันให้มีความเหมาะสม ชัดเจนและให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจในปัจจุบัน

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาวิจัยถึงสภาพปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในลิขสิทธิ์ที่จะนำมาใช้เป็นหลักประกันในการชำระหนี้ภายใต้ประมวลกฎหมายของประเทศไทยที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยจะทำการศึกษาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการประกันการชำระหนี้ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ตลอดจนทำการศึกษาถึงร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. เพื่อวิเคราะห์หาข้อจำกัดทางกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับลิขสิทธิ์มาใช้เป็นหลักประกันในการชำระหนี้ รวมทั้งศึกษากฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ปัญหาและนำเสนอมาตรการในการแก้ไขและปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน

1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยจะศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ วารสาร เอกสารการวิจัย สื่ออิเล็กทรอนิกส์ บทความวิชาการและตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องของประเทศไทยและของต่างประเทศ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปและข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนำลิขสิทธิ์มาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

(1) ทำให้ทราบถึงแนวความคิด วิวัฒนาการ ตลอดจนหลักการสำคัญของการประกันการชำระหนี้และกฎหมายลิขสิทธิ์ รวมถึงแนวความคิดของการนำลิขสิทธิ์มาเป็นหลักประกันการชำระหนี้

(2) ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายในการนำลิขสิทธิ์มาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ของประเทศต่าง ๆ ทั้งตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทย

(3) ทำให้ทราบถึงข้อดี ข้อเสียของมาตรการในประเทศต่าง ๆ ที่มีอยู่จนสามารถนำไปสู่แนวทางในการพัฒนาและแนวความคิดทางกฎหมายในการนำลิขสิทธิ์มาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ในประเทศไทย ว่ามีความจำเป็นหรือไม่ และมีควรถูกกำหนดแนวทางพัฒนาอย่างไรที่จะให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด